

Situasjonsbeskrivelse: kongolesiske overføringsflyktninger i Kenya

Vi viser til inngått avtale om bosetting av flyktninger fra DR Kongo. Vedlagt følger en situasjonsbeskrivelse for de nevnte overføringsflyktingene som vil bli gjenbosatt fra uttak fra Kenya i 2023.

Vi ønsker dere lykke til med bosettingen!

Med hilsen

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Avdeling bosetting

Kvotesammensetningen 2023

I løpet av 2023 skal 2000 overføringsflyktninger innvilges opphold i Norge. 200 av disse skal være flyktninger fra DR Kongo, ev. andre nasjonaliteter og LHBTIQ+, som oppholder seg i Kenya.

Uttakskommisjon til Kenya september 2023

Uttakskommisjonen ble gjennomført i Nairobi i september 2023. Under uttakskommisjonen ble 39 saker, bestående av totalt 169 personer, innvilget gjenbosetting til Norge. Uttaket bestod stort sett av barnefamilier, med et gjennomsnitt på 4 personer per familie.

Relevant informasjon om Norge før ankomst

Før avreise til Norge vil de fleste flyktningene (åtte år og eldre) delta på et intensivt kulturorienteringsprogram. Programmet gjennomføres av International Organization for Migration (IOM) Norge, på oppdrag fra IMDi. Programmet varer mellom to og til fem dager og har som hensikt å gjøre overgangen til en ny kultur mindre ukjent for flyktningene.

Programmet består blant annet av en introduksjon til det norske samfunnet, informasjon om gjenbosettingsprosessen, og overordnet informasjon om introduksjonsprogrammet og skolegang. Programmet tar også opp grunnleggende rettigheter og plikter i Norge. Alle voksne kursdeltagere vil få en kurshåndbok etter gjennomført program, som sammenfatter materiell i tekst og bilder.

For mer informasjon om kulturorienteringsprogrammet, vennligst se IOM Norge sine hjemmesider: [Migrant Training and Integration | IOM Norway, UN Migration | IOM Norway](#)

Dersom flyktningene av ulike grunner ikke har hatt anledning til å delta fysisk på kulturorienteringsprogrammet, vil IOM Norge etterstrebe å dele ut kurshåndboken før flyktningene reiser til Norge.

Flyktninger fra DR Kongo

Omtrent 1 million kongolesere har flyktet til nærliggende afrikanske land. Majoriteten oppholder seg i Uganda, Burundi og Tanzania. I Kenya er omtrent 30 000 kongolesere registrert som flyktninger, mens omtrent 20 000 er asylsøkere i landet, ifølge UNHCR.¹

Levekår for flyktninger i Kenya

På tross av at 84 % av flyktningene i Kenya oppholder seg i flyktningleir, er majoriteten av flyktningene i dette uttaket bosatt i urbane strøk i Nairobi og omegn. UNHCR informerer at flyktninger som er bosatt utenfor leirene ikke mottar noen former for matstøtte eller økonomisk støtte fra dem. Mange opplyste i intervju at de har svært dårlig økonomi. De prioriterer husleie, mat og skolepenger, men opplever at inntekten ikke strekker til. Flere låner penger fra butikker eller bekjente. For å kunne nedbetale gjelden, låner de fra andre. De opplyste at de ikke har råd til å spise mer enn ett til to måltider om dagen. Flere av flyktningene kommenterte at det er utfordrende å betale husleie i Kenya. I DR Kongo hadde de fleste egen bolig og landjord. De kunne leve av dyrehold og dyrking, og trengte ikke lete etter jobb for å dekke utgiftene.

¹ [Country - Kenya \(unhcr.org\)](#)

I Kenya bor flyktningene i små, enkle, boliger som ofte består av kun ett rom, eller stue og ett soverom. Mange har ikke kjøkken eller bad i huset. De lager ofte mat i stua eller i rommet hvor de sover, og deler bad med andre i samme bygg/boligkompleks. Boligene har som regel innlagt strøm, men denne benyttes kun til belysning. Det var svært få som oppga i intervju at de har kjennskap til elektriske artikler som stekeovn, kjøleskap eller vaskemaskin. Matlaging skjer som regel over gass, kull, eller parafinolje.

Språk

I henhold til tolkeloven har offentlige organer plikt til å bruke kvalifisert tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste.² IMDi kartlegger hvilket språk flyktningene snakker og forstår best, og hvilket språk de foretrekker tolk på etter ankomst til Norge.

Voksne i dette uttaket har njaruanda³ som morsmål. De fleste har også gode ferdigheter på swahili. Det er forskjell på swahili brukt i Kongo og Kenya, og enkelte voksne opplyste at de har utfordringer med å uttrykke seg på kenyansk swahili. Flertallet av barna som har vokst opp i Kenya, oppga at de foretrekker swahili som tolkespråk. Det er swahili som brukes hjemme, og mange forstår lite eller ingenting av foreldrenes morsmål.

De fleste med skolegang oppga at de har fått engelskundervisning, men ferdighetsnivået er varierende. Mange av barna er flytende i engelsk og har hatt undervisning på engelsk fra 1. klasse. Også enkelte av de voksne kunne gjennomføre hele eller deler av intervjuet på engelsk uten bruk av tolk. Flertallet av de voksne har derimot begrensede ferdigheter på engelsk. En del har lært fransk på skolen, men det var kun noen få som anså seg selv som flytende i fransk.

Skolegang

Av flyktningene intervjuet i dette uttaket, har 50 % av personene over 18 år kun utdanning på grunnskolenivå (opptil 9 år, jf. krav for inntak til videregående opplæring⁴). Omtrent 30 % har påbegynt eller fullført videregående skole, og omtrent 14 % har påbegynt eller fullført universitetsutdanning. Noen få har ingen skolegang.

Utdanning fra Kenya

Barna har hele eller deler av sin skolegang fra Kenya. Den ordinære utdanningsstrukturen i Kenya består av tre nivåer:

1. Grunnskole (primary education): varighet 8 år
2. Videregående skole (secondary education): varighet 4 år (7 fagemner ved avsluttende eksamen)
3. Universitet:
 - Bachelorgrad: varighet 4 år
 - Mastergrad: varighet 2 år

Alder ved skolestart: 6 år

² [Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. \(tolkeloven\) - Lovdata](#)

³ Også kalt kinyarwanda, kinyamulenge, kinyabwisha.

⁴ [Forskrift til opplæringslova, §6-13](#)

For mer informasjon om skolesystemet i Kenya, vennligst se [HK-dirs landdatabase](#).

Flyktingene informerte at de må betale skolepenger hver termin, altså hver 3. måned. Mange opplever å bli hjemsendt fra skolen dersom foreldrene ikke kan betale skolepengene. Det varierer hvor ofte dette skjer og hvor lenge de må være borte fra skolen. De fleste opplyste i intervju at de får komme tilbake til skolen etter 1-2 uker selv om foreldrene ikke klarer å betale. De opparbeider seg større restanse, og risikerer å bli hjemsendt hver termin eller oftere.

Utdanning fra DR Kongo

Utdanningsnivået til personer som flyktet fra Kongo i sen barndom/voksen alder er varierende. Noen få informerte i intervju at de verken har gått på skole i Kongo eller i Kenya. Andre opplyste at de tok noe skolegang i Kongo, men at utdanningen ble avbrutt som følge av flukten. Mange har hatt flere avbrudd i skoleløpet som følger av krig og usikkerhet i landsbyen hvor de bodde.

Skolesystemet i DR Kongo:⁵

1. Grunnskole: varighet 6 år (obligatorisk)
2. Videregående skole: 4+2 år (valgfritt)

Arbeid

Flertallet av flyktingene som har arbeidserfaring fra hjemlandet, har jobbet innen landbruk og dyrehold. De opplyste at foreldrene drev gård og de hjalp til fra ung alder. De tok vare på dyr fra de var små, og begynte å dyrke jord i tenårene. Mange kvinner opplyste at de bidro med husarbeid og omsorg for yngre søsken hjemme da begge foreldrene arbeidet på gården.

I februar 2022 trådte en ny lov i kraft i Kenya⁶ som tillater flyktinger å ta betalt arbeid. Det er derimot et krav at de kan dokumentere sine kvalifikasjoner. Flyktinger med dokumentasjon på utdanning og erfaring, kan søke til det ansvarlige fagorganet for sitt yrke om godkjenning. Dette kan være en lang prosess, og forutsetter at man har fått med seg dokumentasjonen da man flyktet fra hjemlandet.⁷ Det gjør at svært få har erfaring fra det ordinære arbeidsmarkedet i Kenya. I stedet jobber de for seg selv, med for eksempel salg av klær, frukt og grønnsaker, eller mobiltilbehør. De har ikke fått mulighet for å etablere butikker eller å selge fra faste boder. De går i stedet gatelangs i byen eller i forstedene for å selge varene sine.

Flere har også erfaring som barber, eller med fletting av hår. En stor andel kvinner har jobbet i salonger som tilbyr sminking og fiksing av negler.

Uavhengig av yrke, er det svært få som har faste arbeidstimer. De jobber hver dag, men kan oppleve å gå hele dagen uten oppdrag eller salg. Flere sa at de bruker pengene sine på å handle varer på markedet, men at det er vanskelig å få solgt det videre. Hvor mye de selger styrer hvor mye mat de kan kjøpe, om de kan betale skolepengene for barna, og om de klarer å betale husleien i tide.

Helsetjenester

Flyktinger i Kenya har rett på helsetjenester, og får kostnadene dekket gjennom UNHCRs samarbeid med landets «National Health Insurance Fund (NHIF)».⁸ Likevel opplever de utfordringer med å få oppfølgingen de trenger. En rapport publisert av University of York i januar 2021 konkluderer med at flyktinger i urbane strøk har enda større vansker enn de som bor i leir med å få helsehjelp.⁹ I

⁵ https://snl.no/Skole_og_utdanning_i_DR_Kongo

⁶ [Refworld | Kenya: The Refugees Act, 2021](https://www.refworld.org/docid/459d9d9d.html)

⁷ <https://www.refugeesinternational.org/reports/2022/4/29/what-does-kenyas-new-refugee-act-mean-for-economic-inclusion>

⁸ <https://www.unhcr.org/ke/urban-areas>

⁹ https://www.york.ac.uk/media/che/documents/papers/researchpapers/CHERP178_refugee_health_services_kenya.pdf

leirene har man et system for humanitær hjelp. Dette eksisterer ikke i byene. Flyktninger i urbane strøk opplever høyere kostnader for helsetjenestene, problemer med dokumentasjon, trakassering og språkutfordringer. Ifølge rapporten har studier vist at flyktninger også mangler forsikringskort fra NHIF og dermed ikke får behandling.

Flyktningene selv bekreftet disse utfordringene i intervju. De oppga at det er vanskelig å få en avtale ved et sykehus eller klinikk. Man må møte opp tidlig og sitte i kø. Dersom man får snakket med en lege, får man gjerne en resept på medisiner man kan hente ved et apotek. Flyktningene har derimot ikke penger til å betale for disse medisinene. Ofte får man bare smertestillende. Mange oppga helseplager som de aldri har fått undersøkt. Svært få kunne oppgi en diagnose. De som hadde blitt undersøkt og fått medisiner, visste ikke hva de skulle gjøre da medisinen gikk tom, eller hvis den ikke fungerte. Helseplagene har kommet tilbake, men de har ikke oppsøkt lege på ny.

Mental helse

UNHCR opplyser at flere av flyktningene har vært utsatt for og/eller vært vitne til fysisk vold, overgrep og/eller tortur, og de anbefaler psykososial oppfølging. Dette er ikke tilgjengelig for flyktningene i Kenya, skriver de i saksdokumentene. I rapporten fra University of York fremkommer det at tilgangen til psykososial oppfølging og behandling er dårlig for innbyggere i Kenya generelt, og enda dårligere for flyktninger. Dette begrunnes i økonomiske problemer, mangel på kvalifisert personell, og et overbelastet helsesystem.¹⁰

Mange av flyktningene takket ja til psykososial oppfølging da IMDi spurte dem om dette i intervju, men det er uvisst hvorvidt de forstår hva dette innebærer. IMDi erfarer at psykisk helse er vanskelig for mange å snakke om. Samtidig var det mange av flyktningene som uttrykte at de opplever stress, flashbacks, søvnvansker og frykt. IMDi vurderer at psykososial oppfølging er et generelt behov blant flyktningene i dette uttaket.

Vi gjør oppmerksom på at IMDi kun har anledning til å behandle, herunder utlevere, helseopplysninger etter [integreringsloven § 41](#). IMDi erfarer også at enkelte flyktninger ikke ønsker å dele nødvendige helseopplysninger i frykt av at dette vil påvirke deres søknad om overføring til Norge. Samtidig opplever vi at enkelte opplyser at de er sykere enn hva de er, for å fremstå mer sårbare i håp om at dette vil medføre at de gjenbsettes til Norge.

Helsedirektoratet anbefaler at kommunene ved tre måneder etter ankomst til landet tilbyr en helseundersøkelse til alle flyktninger, for å kartlegge helsetilstand og eventuelle behov for psykisk og/eller somatisk oppfølging. For mer informasjon om dette, vennligst se Helsedirektoratets nasjonale veileder: [helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente](#).

¹⁰ Ibid.